

Van bureau naar kantoor

Ruim een jaar geleden werden de Bureaus Rechtshulp opgeheven, en deels omgevormd tot het Juridisch Loket. Medewerkers van de bureaus konden ervoor kiezen de bestaande organisatie om te bouwen tot een advocatenkantoor. (Zie voor een gesprek met de commissie die dit bedacht elders in dit nummer.) Sommige medewerkers beleven een culturomslag: 'De medewerkers dachten veel vanuit de cliënt en minder vanuit het bedrijfsbelang'. Anderen zeggen dat ze altijd al bedrijfsmatig werkten: 'We doen ons werk al dertig jaar, waarom dan die zware eisen aan een ondernemingsplan?'

Michel Knapen, journalist

De Bureaus Rechtshulp zijn in bijna alle plaatsen omgevormd tot een advocatenkantoor. Volgens Peter van den Biggelaar van de Raad voor Rechtsbijstand is dat het geval in twintig steden. Alleen Groningen en Assen zijn nog niet zo ver. 'Die komen zeker nog tot stand, maar wat later', reageert Van den Biggelaar.

De transitie is wel voltooid in Alkmaar en in Leeuwarden. Daar zijn de voormalige Bureaus Rechtshulp inmiddels middelgrote advocatenkantoren geworden. Zo telt Noord West Advocaten (Alkmaar) zestien advocaten en veertien ondersteunende krachten, en werken er bij Rechtshulp Noord Advocaten (Leeuwarden) veertien advocaten. Die omvormingen zijn echter niet zonder slag of stoot totstandgekomen.

Neem de situatie in Noord-Holland. Het Bureau te Alkmaar mag dan wel een advocatenkantoor zijn geworden, in Haarlem en Zaan-dam is dat niet op eigen kracht gelukt. Inmiddels heeft 'Alkmaar' het personeel en panden van die twee plaatsen overgenomen. Op 1 oktober 2005 is het nieuwe kantoor geopend.

Met name de Orde in Haarlem bood enige weerstand, zegt bestuursvoorzitter Jaap Burgers. Zo werden er kritische vragen gesteld over de naam van het kantoor. De Orde was bezorgd voor verwarring onder cliënten, die zich zouden afvragen of ze te maken hebben met een Bureau Rechtshulp of een advocatenkantoor. Burgers: 'We wilden het woord "rechtshulp"

behouden. Toen dat onoverkomelijk bleek, hebben we die wens opgegeven.'

Ook de locatie was een punt van discussie, omdat er in twee arrondissementen zou worden gewerkt. Verder waren er vragen over het bedrijfsplan en de invulling van het bestuur. Burgers: 'Het Bureau Rechtshulp had een goede directeur en een bestuur op afstand, voornamelijk bestaande uit niet-advocaten. Het bestuur van het kantoor moet op grond van de regelgeving van de Orde echter uit advocaten bestaan. Toen dat was gerealiseerd, was er geen plaats meer voor de directeur.'

Over al deze zaken was Haarlem strikter dan Alkmaar, maar het nodige overleg heeft veel kou uit de lucht gehaald. Burgers: 'Zo hebben we geen gedoe gehad over buitenpatronen. In Alkmaar werkt een aantal advocaten zonder stageverklaring. Zelf heb ik drie – gevorderde – stagiaires, één meer dan eigenlijk is toegestaan. Tot voor kort was er zelfs een buitenpatroon met vier stagiaires. Daar was men heel soepel in.'

CULTUURVERANDERING

De eigen organisatie op poten krijgen was een ander verhaal. Er was nieuwe software nodig en nieuwe databanken moesten worden aangelegd. 'Je moet als advocatenkantoor een stevige financiële administratie voeren. We kregen te maken met nieuwe onderwerpen, zoals de aanvraagprocedure rond toevoegingen, voorschotregelingen en debiteurenbeheer', zegt Burgers. Verder moesten, om een auditverklaring te kunnen krijgen, alle kantoorprocedures over termijnbewaking en postverwerking, werkoverleg en dergelijke worden aangescherpt en vastgelegd. Inmiddels is duidelijk dat de auditverklaring voor alle drie de vestigingen zal worden afgegeven.

De omvorming van het Bureau naar een advocatenkantoor had vooral consequenties voor

'Voorheen waren we met één hand op de rug gebonden en nu is deze ook vrij'

Bureau Rechtshulp Den Haag (2003) werd Advocatenkantoor Torenstraat (2006)

de mensen die er werken en werkten. 'Het was in de periode rond de omvorming een tijdlang onrustig. Er waren mensen die weggingen naar het Juridisch Loket en anderen die bleven, maar wel in een nieuwe organisatie. De medewerkers komen grotendeels uit een veilig, gesubsidieerd nest en moeten nu meer bedrijfsmatig gaan werken. Dat brengt meer risico's mee. Niet iedereen krijg je dan even gemakkelijk mee.'

De cultuurverandering was dan ook het meest opvallende, aldus Jaap Burgers. 'Bedrijfsmatig denken kun je niet zomaar in een cursus leren. Je moet veel met mensen praten: wat zijn de gevolgen als je zo en zo handelt? De medewerkers dachten veel vanuit de cliënt en minder vanuit het bedrijfsbelang. Daarin moet de juiste balans gevonden worden. Met die omschakeling zijn we nog steeds bezig en we lopen er nog bijna dagelijks tegenaan.'

Dat anders denken geldt ook voor secretariaat. 'Liep in de bureauperiode een klant binnen, dan werd die niet altijd direct tegemoet getreden. Die omgang met cliënten moet anders. Cliënten verwachten nu een andere houding, zeker als ze een eigen bijdrage of een uurtarief betalen.'

Wat niet is veranderd, is de markt. Noord West Advocaten bedient nog steeds de 'onderkant', dus veel particulieren met lage inkomens. Op de rechtsgebieden huur, sociale zekerheid en arbeid bestaat weinig concurrentie en het kantoor heeft dan ook geen weerstand ondervonden van bestaande kantoren. Wel richt Noord West zich inmiddels ook op familierecht en zijn er plannen om ook strafrecht te gaan doen.

TRAAGHEID

Een vergelijkbare ontwikkeling maakten de drie vestigingen in het noorden van het land mee. Assen en Groningen zitten nog midden in de omvorming, het voormalige Bureau Rechts-hulp Leeuwarden is nu een advocatenkantoor, genaamd Rechtshulp Noord Advocaten. Ook Leeuwarden wilde de naam 'Rechtshulp' behouden maar plaatste er wel 'Advocaten' achter. 'De lokale Orde had hiertegen geen bezwaar en ook Algemene Raad vond het niet misleidend', zegt directeur Ad Speksnijder. Het kantoor is, net als het Bureau, een stichting.

Echt soepel is de transitie niet verlopen, en Speksnijder kan daarvoor ook wel begrip opbrengen. 'Het is nu eenmaal een lastig proces. Ook de Raad voor Rechtsbijstand doet dit voor het eerst. De Raad zag ons als een verlengstuk van de overheid en legde ons dus veel beperkingen op. In zo'n proces ontstaan rare kari-

katuren: we zouden als advocatenkantoor met subsidie in het zadel zijn geholpen. We moeten nu dat beeld weg zien te krijgen.'

Ook heeft hij moeite met de traagheid van de gang van zaken. 'Er waren moeizame discussies, bijvoorbeeld over het ondernemingsplan. We doen ons werk al dertig jaar, er ontstaat dus geen *nieuw* advocatenkantoor. Waarom dan die zware eisen aan een ondernemingsplan?' Maar ook deze weerstand van de orde om een 'nieuw' advocatenkantoor te accepteren, kan Speksnijder billijken. De Orde moet toch kritisch bekijken of zo'n groot kantoor wel levensvatbaar is. Het ondernemingsplan is na een langdurige discussie geaccepteerd.

Volgens Speksnijder heeft de Orde zich in eerste instantie verzet tegen de inschrijving van Rechtshulp Noord Advocaten, maar uiteindelijk zijn de advocaten – in oktober – beëdigd, ook al was er geen binnenpatroon. 'We waren dus aangewezen op buitenpatronen. Maar we waren feitelijk al lang gevestigd en we wilden niet meer dan de bestaande situatie voortzetten. Ook die eis, om onze mensen een tijdlang elders onder te brengen, vonden we onredelijk zwaar. Als onze advocaten maandenlang op het kantoor van een buitenpatroon moesten werken, waren ze niet beschikbaar voor het eigen kantoor. Uiteindelijk is dat dan ook niet doorgegaan. In goed overleg is er een uitzon-

dering op de regel gemaakt. Wel moeten onze mensen de Orde-opleidingen volgen. We missen zo toch veel arbeidskrachten. Dat is een grote handicap.'

MOTIVATIE

Intern is er echter niet zo veel veranderd. Bedrijfsmatig werken, zegt Speksnijder, dat deden we vroeger ook al. 'Nu luistert het wat nauwer, maar er was geen sprake van een cultuuromslag. Prettig is wel dat we nu op alle rechtsgebieden kunnen functioneren en dat iedereen advocaat is. Er zijn geen beperkingen meer in zaken die we behandelen en dat heeft een positief effect gehad op betrokkenheid en motivatie. Voorheen waren we toch met één hand op de rug gebonden en nu is deze ook vrij.'

Achteraf, reageert Ad Speksnijder, had men veel eerder met deze transitie moeten beginnen. 'Dat had dan ook eerder geleid tot meer betrokkenheid bij iedereen. De weerstand van de Orde was achteraf gezien koudwatervrees. Het moest er toch een keer van komen.'

Bemanning 'Posthumus II' begin april bekend

De Commissie Evaluatie afgesloten strafzaken is begonnen. Welke oud-advocaten en wetenschappers zich gaan inzetten voor de Commissie, maakt het Openbaar Ministerie begin april bekend. Wel is duidelijk dat advocaat-hoogleraar Theo de Roos (nu al) en hoogleraar strafrecht Cyriel Fijnaut (vanaf komend najaar) beschikbaar zijn voor de commissie.

Advocaten vragen zich af waarom zij geen zaken mogen aanbrengen bij de commissie, terwijl 'professioneel bij de zaak betrokken functionarissen (politieambtenaren, OM'ers, medewerkers van het NFI) en wetenschappers, die de zaak geanalyseerd hebben en daaraan een (wetenschappelijke) publicatie hebben gewijd, dat wel mogen.

Theo de Roos, die het OM adviseerde over

'Posthumus-II', kan zich wel vinden in de aangevoerde reden dat er naast de gang naar de rechter geen alternatieve rechtsgang moet komen. Maar advocaat Mark Oosterveen (Rotterdam) vindt de beperking 'kunstmatig en onnodig'. Een professioneel advocaat zal volgens hem niet lichtvaardig naar de commissie stappen als een zaak onherroepelijk is. Bovendien is er geen sprake van een nieuwe rechtsgang als het gaat om manco's die pas na afsluiting van de zaak aan het licht zijn getreden. Oosterveen vindt het onnodig en onwenselijk dat een advocaat zich moet wenden tot een betrokken functionaris of wetenschapper. Als het eenvoudig is om een wetenschapper enthousiast te krijgen, werkt de drempel niet. En wanneer de beperking een barrière blijkt, sluit de commis-

sie zich volgens hem te veel af voor een 'goede en waardevolle bron' van informatie over mogelijke manco's.

Advocaat-hoogleraar Stijn Franken (Amsterdam) is het met Oosterveen eens en wijst op de Engelse Criminal Cases Review Commission, waar verdachten en advocaten wél kunnen aankloppen. Die commissie is er mede gekomen om het vertrouwen in de strafrechtspraak te herstellen. Als dat ook het doel is van de Commissie Posthumus II, ziet Franken niet in waarom advocaten worden uitgesloten.

Annelies Röttgering van de Nederlandse Vereniging van Strafrecht Advocaten: 'Waarom mag de vervolgende instantie het wel en de verdediging niet? Advocaten kennen de manco's van het dossier het best.' (LVA)